

بررسی رابطه مسئولیت اجتماعی و امیدواری با میانجی‌گری سرمایه روان‌شناختی در آموزگاران ابتدائی لردگان

مریم نوروزی مصیر^۱، قاسم محمدی مصیری^{۲*}

۱. کارشناسی علوم تربیتی، گرایش پیش‌دبستانی، پیام نور لردگان، ایران.

۲. کارشناس علوم تربیتی، گرایش پیش‌دبستانی، تربیت‌معلم شهید رجایی فرخ شهر، چهارم‌حال و بختیاری، ایران. (نویسنده مسئول).

فصلنامه راهبردهای نو در روان‌شناسی و علوم تربیتی، دوره چهارم، شماره پانزدهم، پاییز ۱۴۰۱، صفحات ۱۸۹-۱۸۲

چکیده

هدف این پژوهش تعیین رابطه مسئولیت اجتماعی و امیدواری با میانجی‌گری سرمایه روان‌شناختی در آموزگاران ابتدائی لردگان بود. روش این مطالعه مقطعی از نوع همبستگی بود. جامعه آماری تمامی آموزگاران ابتدائی شهرستان لردگان در سال تحصیلی ۱۳۹۹-۱۴۰۰ بود؛ که از روش نمونه‌گیری در دسترس تعداد ۲۰۰ نفر انتخاب شدند. ابزارهای پژوهش پرسشنامه‌های امیدواری شنايدر و همکاران (۱۹۹۱) سرمایه روان‌شناختی (لوتانز و همکاران، ۲۰۰۷) و مسئولیت اجتماعی (کارول، ۱۹۷۹) بودند. داده‌ها با مدل‌یابی معادلات ساختاری تحلیل شدند. نتایج نشان داد که مدل مسئولیت اجتماعی و امیدواری با میانجی‌گری سرمایه روان‌شناختی برازش مناسبی داشت. علاوه بر آن، مسئولیت اجتماعی بر سرمایه روان‌شناختی اثر معنادار مستقیم و سرمایه روان‌شناختی و مسئولیت اجتماعی بر امیدواری اثر معنادار مستقیم داشتند. مسئولیت اجتماعی با میانجی‌گری سرمایه روان‌شناختی بر امیدواری اثر معنادار غیرمستقیم داشت. طبق نتایج، برای افزایش امیدواری آموزگاران می‌توان سرمایه روان‌شناختی و مسئولیت اجتماعی را از طریق کارگاه‌های آموزشی ارتقاء بخشید.

واژه‌های کلیدی: مسئولیت اجتماعی، امیدواری، سرمایه روان‌شناختی.

فصلنامه راهبردهای نو در روان‌شناسی و علوم تربیتی، دوره چهارم، شماره پانزدهم، پاییز ۱۴۰۱

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی
علوم تربیتی

مقدمه

پیشرفت در آموزش و پرورش به توانایی‌های کارکنان آموزشی به‌خصوص به ویژگی‌های انسانی، تربیتی و حرفه‌ای آموزگاران بستگی دارد. یکی از مباحثی که بررسی آن امری ضروری در بین آموزگاران به نظر می‌رسد، امیدواری^۱ است. امید یکی از ویژگی‌های زندگی است که باعث می‌شود فرد به آینده امیدوار باشد و در جستجوی فردایی بهتر و موفق‌تر باشد (یوسفی، ۱۳۹۵). امید شامل دو مؤلفه است: مسیرهایی که به اهداف می‌اندیشند و مؤلفه دوم انگیزشی است که منعکس‌کننده عزم فرد برای شروع و تداوم تلاش هدفمند است. تفکر مسیرها، مؤلفه شناختی، ظرفیت درک شده فرد برای تولید برنامه‌ها و گزینه‌های عملی را در صورت رفع موانع برای دستیابی به نتایج مطلوب منعکس می‌کند (مارکز و لوپز^۲، ۲۰۱۸). در واقع امید به معنی انتظار مثبت برای رسیدن به هدف‌ها و خواسته‌ها است. روان‌شناسان امید را به‌عنوان یک نقطه قوت افراد می‌دانند و معتقدند که این سازه می‌تواند به ارتقای سلامت جسمی و روانی کمک نماید؛ زیرا امید یکی از منابع حمایتی افراد در برابر رویدادهای استرس‌زا زندگی است (بیاتی، امیر فخرایی و شریفی‌نیا، ۱۳۹۹). بررسی پژوهش‌های متعدد نشان می‌دهد که ظرفیت‌های روان‌شناختی، از قبیل امید به زندگی به‌عنوان یک منبع یا عامل نهفته جدیدی بنام سرمایه روان‌شناختی را تشکیل می‌دهند.

از متغیرهایی که منبع مهمی برای مشارکت و رشد حرفه‌ای آموزگاران است سرمایه روان‌شناختی می‌باشد. سرمایه روان‌شناختی^۳ از شاخص‌های روان‌شناسی مثبت است که با ویژگی‌هایی همچون داشتن اعتماد در انجام دادن تلاش‌های لازم برای موفقیت در وظایف چالش‌برانگیز، ایجاد یک اسناد مثبت درباره‌ی موفقیت در حال و آینده، ثابت‌قدم بودن در مسیر اهداف و تلاش بیشتر در دستیابی به موفقیت به‌هنگام احاطه شدن توسط مشکلات و سختی‌ها شناخته می‌شود (اوی، لوتانز، اسمیت و پالمر^۴، ۲۰۱۰). در واقع سرمایه روان‌شناختی به معنای یا وضعیت مثبت روان‌شناختی در زمینه‌های رشد و تحول می‌باشد که باعث افزایش بهره‌وری و موفقیت فرد می‌شود (زیونگ^۵ و همکاران، ۲۰۲۰). جلوه‌ای از وضعیت مثبت روحی و روانی افراد و نشان‌دهنده ارزیابی مثبت از شرایط و اعتقاد به دستیابی به موفقیت در صورت برخورداری از انگیزه و پشتکار است (وان نیو و همکاران، ۲۰۱۵). لوتانز (۲۰۰۷) افرادی که از سرمایه روان‌شناختی بالایی برخوردارند، توانایی بیشتری برای تعاملات گروهی و مشارکت اجتماعی دارند. در واقع برخوردار بودن از سرمایه روان‌شناختی افراد را قادر می‌سازد تا در برابر موقعیت‌های استرس‌زا بهتر مقابله کرده، کمتر دچار تنش شده، در برابر مشکلات از توان بالایی برخوردار باشند؛ و به دیدگاه روشنی در مورد خود برسند و کمتر تحت و تحت تأثیر وقایع روزانه قرار بگیرند لذا دارای سلامت روان‌شناختی بالاتری نیز هستند (صادقی و کریمی، ۱۳۹۷). سرمایه روان‌شناختی در بین کارکنان موجب بهبود عملکرد شغلی در آن‌ها و همچنین از سلامت و بهزیستی روان‌شناختی بالاتری برخوردار باشند (دمیر^۶، ۲۰۱۸).

¹ Hope

² Marques, & Lopez

³ Psychological Capital

⁴ Avey, Luthans, Smith, Palmer

⁵ Xiong

⁶ Demir

متغیر دیگری که در پژوهش حاضر مدنظر است و تحقیقات پیشین ارتباط آن را با سرمایه روان‌شناختی موردبررسی و پژوهش قرار داده‌اند، مسئولیت اجتماعی^۱ است. مسئولیت اجتماعی از آن مفاهیمی است که کمتر به آن توجه می‌شود. وظیفه آموزش و پرورش و مدیریت آن است که در برابر اجتماع پاسخگو باشند. مسئولیت اجتماعی در آموزش و پرورش، ابزاری جهت خدمت به اجتماع است، از این رو، تبیین وظایف و مسئولیت‌های آن در قبال اجتماع، امری ضروری است. ایجاد حوزه‌ای به نام مسئولیت اجتماعی در آموزش و پرورش و تبیین ابعاد آن، تلاشی به منظور تبیین این وظایف است (ورسیس^۲، ۲۰۱۸). سازمان‌ها مسئولیت پذیر و اخلاق مدار می‌توانند با رقابت منصفانه و اخلاقی که در آن، اخلاق نقش محوری در جلوگیری از انتخاب روش‌های غیرمعارف در رقابت بین سازمانی ایفا می‌نمایند؛ ضمن انجام رقابتی سالم، به گسترش و توسعه اصول اخلاقی در نظام سازمانی پردازند و از تبعات مثبت آن به نفع کارکنان بهره‌مند گردند (فرل^۳، ۲۰۱۹). درگاهی (۱۳۹۹) در پژوهشی نشان داد که ارتباط مثبت و معنی‌داری بین مسئولیت‌پذیری اجتماعی سازمان با اعتماد سازمانی کارکنان وجود دارد. پژوهش ال-غزالی، سهیل و جیومان (۲۰۲۱) نشان داد که مسئولیت اجتماعی و سرمایه روان‌شناختی رابطه مثبت و معنادار داشتند.

با توجه به بررسی‌های به‌عمل‌آمده از پژوهش‌های موجود، پژوهش‌هایی درباره روابط مسئولیت اجتماعی، سرمایه روان‌شناختی و امیدواری انجام‌شده، اما پژوهشی درباره روابط آن‌ها با میانجی سرمایه روان‌شناختی یافت نشد؛ بنابراین خلأ احساس شده در این زمینه با توجه به اهمیت موارد ذکرشده ضرورت پژوهش کنونی حاضر را دوچندان می‌کند. در نتیجه، هدف این پژوهش تعیین رابطه مسئولیت اجتماعی و امیدواری با میانجی‌گری سرمایه روان‌شناختی در آموزگاران ابتدائی بود.

روش پژوهش

پژوهش حاضر از نظر هدف بنیادی و از لحاظ ماهیت توصیفی-همبستگی از نوع پژوهش‌های مدل‌یابی معادلات ساختاری می‌باشد. جامعه آماری پژوهش حاضر را تمامی آموزگاران ابتدائی شهرستان لردگان در سال تحصیلی ۱۳۹۹-۱۴۰۰ بود؛ که با استفاده از روش نمونه‌گیری در دسترس تعداد ۲۰۰ نفر انتخاب شدند. تحلیل داده‌ها با روش‌های آماری توصیفی و مقدماتی مختلف (فراوانی، میانگین، انحراف معیار، همبستگی پیرسون) و تحلیل مسیر با استفاده از نرم‌افزارهای spss 25 و Amos 24 انجام شد.

ابزار سنجش

پرسشنامه امید به زندگی اسنایدر (SHS)^۴: این پرسشنامه که توسط اسنایدر و همکاران (۱۹۹۱) برای سنجش امیدواری ساخته شد، دارای ۱۲ عبارت است و به صورت خودسنجی اجرا می‌شود. از این عبارات، ۴ عبارت برای سنجش تفکر عاملی، ۴ عبارت برای سنجش تفکر راهبردی و ۴ عبارت انحرافی است؛ بنابراین این پرسشنامه دو زیرمقیاس تفکر عاملی و تفکر راهبردی را در برمی‌گیرد. تحقیقات زیادی از پایایی و اعتبار این پرسشنامه به عنوان مقیاس اندازه‌گیری سطح امیدواری افراد حمایت می‌کنند (برایانیت

¹ Social Responsibility Perception

² Vercic

³ Ferrell

⁴ Snyder Hope Scale

و ونگروس^۱، ۲۰۰۴). همسانی درونی کل آزمون ۰/۷۴ تا ۰/۸۴ است و پایایی آزمون-بازآزمون ۰/۸۰ و در دوره‌های بیشتر از ۸ تا ۱۰ هفته، از این میزان نیز بالاتر است (اسنایدر و لوپز^۲، ۲۰۰۷). همسانی درونی زیرمقیاس عاملی ۰/۷۱ تا ۰/۷۶ و زیرمقیاس راهبردی ۰/۶۳ تا ۰/۸۰ است (روبلسکی^۳ و اسنایدر، ۲۰۰۵). به‌علاوه داده‌های زیادی در مورد اعتبار همزمان پرسشنامه امید و مواردی که می‌تواند پیش‌بینی کند، وجود دارد. برای مثال، این پرسشنامه با پرسشنامه‌های خوش‌بینی، انتظار دستیابی به هدف و عزت‌نفس همبستگی ۰/۵۰ تا ۰/۶۰ دارد (اسنایدر، ۲۰۰۰). همبستگی این پرسشنامه با پرسشنامه نامیدی یک برابر با ۰/۵۱- و با پرسشنامه افسردگی یک برابر با ۰/۴۲- است که نشان‌دهنده اعتبار این پرسشنامه است (کرمانی، ۱۳۸۸).

پرسشنامه مسئولیت اجتماعی کارول (۱۹۹۱): پرسشنامه مسئولیت اجتماعی توسط کارول (۱۹۹۱) ساخته شده است که از ۲۵ سوال و ۴ خرده‌مقیاس بعد اقتصادی ۱-۶، بعد قانونی ۷-۱۳، بعد اخلاقی ۲۱-۱۴ و بشردوستانه ۲۵-۲۲ تشکیل شده است. نمره‌گذاری پرسشنامه به صورت طیف ۵ درجه‌ای لیکرت می‌باشد که برای گزینه‌های کاملاً مخالفم ۱، مخالفم ۲، نظری ندارم ۳، موافقم ۴ و کاملاً موافقم ۵ به ترتیب امتیازات ۱، ۲، ۳، ۴ و ۵ در نظر گرفته می‌شود. روایی پرسشنامه توسط کارول (۱۹۹۱) از طریق اعتبار ملاکی ۰/۸۳ گزارش شده است. پایایی پرسشنامه توسط کارول (۱۹۹۱) از طریق ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۱ گزارش شده است.

پرسشنامه‌ی سرمایه روان‌شناختی: این پرسش‌نامه توسط لوتانز، اولیو، آوی، نورمن (۲۰۰۷) تدوین شده و شامل ۲۴ سؤال و چهار خرده‌مقیاس (خوش‌بینی، امیدواری، تاب‌آوری و خودکارآمدی) می‌باشد. گویه‌ها در یک طیف فعلی لیکرت شش‌درجه‌ای از کاملاً مخالف (۱) تا کاملاً موافقم (۶) قرار دارند. لوتانز و همکاران (۲۰۰۷) ضریب آلفای کرونباخ این پرسشنامه را ۰/۸۹ گزارش کرده است. در پژوهش زارعی و همکاران (۲۰۲۰) ضریب پایایی آلفای کرونباخ پرسشنامه ۰/۹۲ گزارش شده است و در پژوهش حاضر ضریب پایایی این ابزار ۰/۸۹ به دست آمد.

یافته‌ها

میانگین و انحراف استاندارد سن آزمودنی‌های این مطالعه به ترتیب ۴/۱۵ و ۱/۷۵ بود که در محدوده‌ی سنی ۲۵ تا ۴۷ قرار داشتند. ۸۴ نفر (۴۲ درصد) مرد و ۱۰۴ نفر (۵۲ درصد) زن بودند. شاخص‌های آماری مانند میانگین، انحراف استاندارد و ضرایب هم‌بستگی در جدول ۱ نشان داده شده است.

جدول ۱. ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش

متغیر	مسئولیت اجتماعی	امید به زندگی	سرمایه روان‌شناختی
مسئولیت اجتماعی	۱		
امید به زندگی	۰/۳۶۴ ^{**}	۱	
سرمایه روان‌شناختی	۰/۵۹۲ ^{**}	۰/۴۰۴ ^{**}	۱
میانگین	۶۵/۴۴	۲۹/۳۹	۶۶/۹۸
انحراف معیار	۱۴/۱۲	۱۶/۳۴	۱۴/۸

¹ Bryant & Cvengros

² Snyder & Lopez

³ Wroblewski

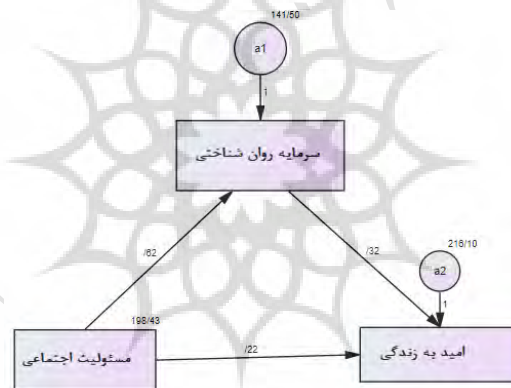
طبق نتایج جدول ۱. بین متغیرهای مسئولیت اجتماعی، امید به زندگی و سرمایه روان‌شناختی در سطح کوچک‌تر از ۰/۰۱ همبستگی معنادار وجود داشت. علاوه بر آن، فرض نرمالیتی متغیرها بر اساس نتایج آزمون کولموگروف - اسمیرنوف به دلیل معناداری بزرگ‌تر از ۰/۰۵، لذا، شرایط استفاده از مدل‌یابی معادلات ساختاری وجود داشت. شاخص‌های نیکویی برازش مدل مسئولیت اجتماعی و امید به زندگی با میانجی‌گری سرمایه روان‌شناختی در آموزگاران ابتدایی در جدول ۲ ارائه شد.

جدول ۲. شاخص‌های برازندگی مدل پیشنهادی پژوهش

شاخص‌های برازندگی	χ^2	X ² /df	GFI	NFI	CFI	IFI	TLI	RMSEA
	۱۰۳/۰۷	۱/۰۳	۰/۹۵	۰/۹۸	۰/۹۳	۰/۹۹	۰/۹۸	۰/۰۳

طبق نتایج جدول ۲. همه شاخص‌ها حاکی از برازش مناسب مدل مسئولیت اجتماعی و امید به زندگی با میانجی‌گری سرمایه روان‌شناختی بودند.

مدل پیشنهادی شامل ۳ متغیر بود که مسئولیت اجتماعی به‌عنوان متغیر برون‌زاد، سرمایه روان‌شناختی متغیر میانجی و امید به زندگی به‌عنوان متغیر درون‌زاد مورد بررسی قرار گرفتند. برای بررسی میزان تأثیرگذاری عوامل بر یکدیگر و برازش مدل مفهومی، از مدل معادلات ساختاری استفاده شد. شکل ۱ ضرایب استاندارد مدل نهایی پژوهش را نشان می‌دهد.

شکل ۲. ضرایب مسیر استاندارد مدل ساختاری پژوهش

جدول ۲. پارامترهای مربوط به مسیرهای مستقیم و غیرمستقیم در الگوی نهایی آزمون شده را نشان می‌دهد.

جدول ۲. پارامترهای مربوط به مسیرهای مستقیم و غیرمستقیم مدل

مسیر	ضرایب استاندارد	خطای معیار	نسبت بحرانی	P	نتیجه
مسئولیت اجتماعی به امید به زندگی	۰/۲۲	۰/۰۹	۲/۴۳	۰/۰۱	تائید
مسئولیت اجتماعی به سرمایه روان‌شناختی	۰/۶۲	۰/۰۶	۱/۳۷	۰/۰۱	تائید
سرمایه روان‌شناختی به امید به زندگی	۰/۳۲	۰/۰۸	۳/۱۶	۰/۰۱	تائید
مسئولیت اجتماعی به امید به زندگی با میانجی سرمایه روان‌شناختی	۰/۱۹	۰/۱۴	۱/۶۵	۰/۰۱	تائید

طبق نتایج شکل ۱ و جدول، مسئولیت اجتماعی به سرمایه روان‌شناختی اثر معنادار مستقیم و مسئولیت اجتماعی به سرمایه روان‌شناختی بر امید به زندگی اثر معنادار مستقیم داشتند. همچنین، مسئولیت اجتماعی با میانجی‌گری سرمایه روان‌شناختی بر امید به زندگی اثر معنادار غیرمستقیم داشت.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر باهدف تعیین رابطه مسئولیت اجتماعی و امید به زندگی با میانجی‌گری سرمایه روان‌شناختی در آموزگاران ابتدایی شهر لردگان انجام شد. مسئولیت اجتماعی بر امید به زندگی و سرمایه روان‌شناختی اثر معنادار مثبت و مستقیم داشت که این نتیجه با نتایج ال‌غزالی و همکاران (۲۰۲۱)، لیل و همکاران (۲۰۱۵) و دهقانی سلطانی و همکاران (۱۳۹۸) همسو بود. وجود خودکارآمدی در آموزگاران سبب می‌شود که آن‌ها در مسیر رشد و توسعه مسئولیت‌های اجتماعی قرار گیرند و صادقانه اطلاعات خود را با دانش آموزان به اشتراک بگذارند. این عمل به آموزگاران این فرصت را می‌دهد که مهارت‌ها و توانایی‌های تدریس و آموزش خود را آزادانه و بدون ترس از اشتباه، خطا و تنبیه نمایش دهند و بدین شکل احساس شایستگی کنند. همچنین نکته مهم دیگر اینکه وقتی مسئولیت اجتماعی در آموزگاران بالا باشد تلاش می‌کند تا اهداف سازمان خود را محقق سازند و آموزگاران در درون خود احساس شایستگی و امید کنند.

در تبیین رابطه مستقیم و معنادار سرمایه روان‌شناختی با امیدواری می‌توان گفت، سرمایه روان‌شناختی منبع مهمی برای آموزگاران است که منجر به مشارکت در حرفه‌شان می‌شود که به نوبه خود ادراک آن‌ها را از و رضایت شغلی بیشتر باید یافت شود. شواهد بسیار کمی در مورد نقش باقیمانده ابعاد سرمایه روان‌شناختی امید و مسئولیت اجتماعی در تغییر شغل و رضایت وجود دارد. وجود امید به زندگی باعث می‌شود که فرد می‌تواند به اهداف خود دست یابد. امید به زندگی می‌تواند مقدمه مهمی برای دستیابی به نتایج مثبت در زندگی و کار شود (هیرشی و یانش، ۲۰۱۵). برخوردار بودن از سرمایه روان‌شناختی، افراد را قادر می‌سازد تا علاوه بر مقابله در برابر موقعیت‌های استرس‌زا کمتر دچار تنش شده و در برابر مشکلات توانایی بالایی برخوردار باشند، به دیدگاه روشنی در مورد خود برسند و کمتر تحت تأثیر وقایع روزانه قرار بگیرند، لذا این افراد دارای امید به زندگی بالاتری هستند.

دیگر یافته‌ها نشان داد که مسئولیت اجتماعی با میانجی‌گری سرمایه روان‌شناختی بر امید به زندگی اثر معنادار غیرمستقیم داشت. بااینکه پژوهشی در این زمینه یافت نشد، اما در تبیین این نتایج می‌توان گفت که همان‌گونه که اشاره شد، سرمایه روان‌شناختی از سازه‌های رویکرد روانشناسی مثبت‌نگر است که در بهبود مسئولیت‌ها و عملکردهای شغلی نقش دارد. سرمایه روان‌شناختی شامل منابع مثبت کارآمدی، امید، انعطاف‌پذیری و خوش‌بینی است (لوتانز و همکاران، ۲۰۰۷). افرادی که سرمایه روانی بالایی دارند، می‌توانند موقعیت‌های سخت و دشوار را باحالت ذهنی و احساسات مثبت ارزیابی کنند. ارزیابی شرایط و شانس موفقیت مثبتی بر تلاش و پشتکار باانگیزه است سرمایه روان‌شناختی یک ساختار مرتبه بالاتر در نظر گرفته می‌شود که شامل چهار جنبه خودکارآمدی، امید، خوش‌بینی و انعطاف‌پذیری است. روانشناسی مثبت‌گرا برای گنجاندن به‌عنوان جنبه‌های سرمایه روان‌شناختی پیشنهاد شده است (لوپرستی و پلویانو، ۲۰۱۵).

مهم‌ترین متغیرها و مکانیسم‌های شناختی، می‌توان به درک کافی از قوانین و اصول، عزت‌نفس، آگاهی از رفتارهای نوع‌دوستانه اشاره کرد. افرادی که سرمایه روان‌شناختی بالایی دارند، شغل و زندگی خود را مثبت‌تر و بهتر ادراک می‌کنند. وجود ارتباط مثبت بین مسئولیت اجتماعی ممکن است تجسمی از همپوشی مثبت‌گرایی باشد که آموزگاران این حالت‌های مثبت را با خودشان به زندگی کاری روزمره‌شان در کلاس درس می‌آورند که این حالات مثبت منجر به تجربیات مثبت می‌شوند که می‌توانند می‌تواند سبب افزایش انگیزه و امیدواری در آموزگاران شود. از جمله محدودیت‌های پژوهش حاضر این بود که محدود شدن جامعه پژوهش به آموزگاران ابتدائی لردگان اشاره کرد که به روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شده بودند، در نتیجه تعمیم نتایج باید با احتیاط صورت گیرد. بر اساس یافته‌های این پژوهش به مدیران آموزشی پیشنهاد می‌شود برای افزایش امیدواری در بین آموزگاران خود محیطی را در سازمان‌ها به وجود آورند که تا حد امکان به رشد سرمایه روان‌شناختی آموزگاران منجر شود.

منابع

- درگاهی، حسین؛ معمایی، هاجر. (۱۳۹۹). بررسی مطالعه ارتباط رهبری اخلاقی مدیران با مسئولیت‌پذیری اجتماعی سازمان و اعتماد سازمانی کارکنان، نشریه آزمایشگاه و تشخیص، ۴۷، ۱-۱۵.
- بیاتی اشکفتکی، منیره؛ امیرفخرایی، آرزیتا؛ شریفی نیا، محمدحسین. (۱۳۹۹). اثر بخشی درمان یکپارچه توحیدی بر مولفه‌های اضطراب وجود (بی هدف بودن کارها، پوچ بودن معنای زندگی، عدم توانایی در متقاعد کردن دیگران، عدم علاقه نسبت به انجام کارها، عدم احساس مسئولیت نسبت به دیگران) در زنان افسرده. دومین کنفرانس بین‌المللی دین، معنویت و کیفیت زندگی.
- صادقی، مسعود و کریمی، فاطمه. (۱۳۹۷). اثر بخشی مداخله سرمایه روان‌شناختی بر انعطاف‌پذیری شناختی و تاب‌آوری افراد معتاد. اعتیاد پژوهی، ۱۲(۴۸) (ویژه نامه ۱)، ۸۳-۱۰۱.
- یوسفی، ناصر. (۱۳۹۵). مقایسه اثربخشی خانواده درمانی مبتنی بر طرحواره درمانی و سیستم عاطفی درمانی بوون بر طرحواره ناسازگار اولیه در مراجعین متقاضی طلاق. اصول بهداشت روانی، ۱۳(۵۲)، ۱۸-۲۳.
- Luthans, F. (2012). Psychological capital: Implications for HRD, retrospective analysis, and future directions. *Human Resource Development Quarterly*, 23(1), 1-8. <https://doi.org/10.1002/hrdq.21119>.
- Hirschi, A., & Jaensch, V. K. (2015). Narcissism and career success: Occupational self-efficacy and career engagement as mediators. *Personality & Individual Differences*, 77, 205-208. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2015.01.002>.
- Luthans, F., Avolio, B. J., Avey, J. B., & Norman, S. M. (2007b). Positive psychological capital: Measurement and relationship with performance and satisfaction. *Personnel Psychology*, 60(3), 541-572. <https://doi.org/10.1111/j.1744-6570.2007.00083.x>.
- Xiong J., Hai M, Wang J, Li Y, Jiang G. (2020). Cumulative risk and mental health in Chinese adolescents: The moderating role of psychological capital. *School Psychology International*; 41(5): 409-429.
- Demir, S. (2018). The relationship between psychological capital and stress, anxiety, burnout, job satisfaction, and job involvement. *Eurasian Journal of Educational Research*, 75, 137-153.
- Al-Ghazali, B.M., Sohail, M.S., Jumaan, I.A.M. (2021). CSR perceptions and career satisfaction: The role of psychological capital and moral identity. *Sustainability*, 13(6786), 1-22.

- Dennis, C. A., Springbett, O., & Walker, L. (2019). Further education, leadership and ethical action: Thinking with Hannah Arendt. *Educational Management Administration & Leadership*, 47(2), 189-205.
- Ferrell, O. C., Harrison, D. E., Ferrell, L., & Hair, J. F. (2019). Business ethics, corporate social responsibility, and brand attitudes: An exploratory study. *Journal of Business Research*, 95, 491-501.
- Marques, S. C., & Lopez, S. J. (2018). Promoting hope in children. In M. W. Gallagher & S. J. Lopez (Eds.), *The Oxford handbook of hope* (pp. 117–131). Oxford University Press.
- Avey, J. B., Luthans, F., Smith, R. M., & Palmer, N. F. (2010). Impact of positive psychological capital on employee well-being over time. *Journal of Occupational Health Psychology*, 15(1), 17–28.

